РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ



НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 1
№ 2 (2)

Березень – квітень 2016 р.

DOI 10.53672/ej.2.2016

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2016. Том 1, № 2 (2)

Березень–квітень 2016 року

Ретроспективний випуск: матеріали, оприлюднені на сайті до заснування журналу (травень 2016 р.)

Київ · 2016
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.2.2016
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2016. Т. 1, № 2 (2) (березень–квітень 2016 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2016. — 44 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2016
© Видавник Назаров О. А., 2016

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Деулін Д. В. **Діагностика неправдивих** показань у письмовому та усному мовленні на основі описок і обмовок **8**

1.2. Судово-психологічна експертиза: методичні підходи до вирішення завдань **10**

Довженко О. В., Савкіна Т. В. Особливості психологічного дослідження з питань наявності закликів у текстах документів під час проведення комплексної психолого-авторознавчої експертизи **10**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **12**

Назаров О. А. **Судово-психофізіологічна експертиза** і перевірка на поліграфі (детекторі брехні) в Україні: правовий аспект **12**

Соболєв Ф. М. **Судово-психологічна експертиза вікових** особливостей психіки неповнолітніх **28**

Дрозд В. Г. **Актуальні питання** проведення окремих судово-психологічних експертиз під час розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень **30**

1.4. Точка зору фахівця **32**

Курдюков В. В. **Деякі питання** обов'язкового проведення судово-психологічної експертизи в контексті реформування кримінального судочинства України **32**

1.5. Юридична практика **34**

Панько Н. А., Моїсєєв О. М. Допит судового експерта-психолога в суді як засіб оцінки висновку судово-психологічної експертизи **34**

1.6. Сторінка вченого **36**

Пчельников Ю. М., Дьячкова І. С. Судово-психологічна експертиза під час аналізу відеозапису слідчих заходів **36**

1.7. Міжнародний досвід та співробітництво **38**

Мардер Л. Д. **Досвід судово-психологічної** експертизи з питань виховання і місця проживання дітей: вимірювання ризиків **38**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **40**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» належить до реферативно-наукових видань. Оригінальні дослідження ми оприлюднюємо вперше, а найцікавіші праці, що вже вийшли в інших виданнях, подаємо як реферати: стислий виклад змісту, анотацію та бібліографічний опис першоджерела за ДСТУ 8302:2015. Реферат не замінює оригіналу — він допомагає знайти саме те дослідження, яке потрібне вам сьогодні.[6]

Шановні читачі! Цей номер — запрошення подивитися на право очима психолога й експерта. У випуску 2016. Том 1, № 2 (2) — 9 матеріалів; у центрі уваги: нормативне регулювання експертизи, теорія та історія спеціальних знань, судово-психологічна експертиза, досвід фахівців.

> *Новина зі світу судової експертизи. 18 березня 2016 р. Міністерство юстиції України наказом № 757/5 уточнило правила атестації судових експертів. Зокрема, підготовку з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи проводить Інститут права і післядипломної освіти Мін'юсту, а програми підготовки та стажування затверджує голова Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Мін'юсті.*[7]

Судовими експертами не народжуються — ними стають завдяки знанням, практиці й цікавості. Цей номер — добрий початок. Свіжі події — у розділі «Новини журналу».

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ДІАГНОСТИКА НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ У ПИСЬМОВОМУ ТА УСНОМУ МОВЛЕННІ НА ОСНОВІ ОПИСОК І ОБМОВОК[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Деулін Д. В.

Реферат. Деулін Д. В. розглядає описки й обмовки як можливі ознаки неправдивих показань у письмовому та усному мовленні. Вихідною тезою слугує позиція П. Екмана: однозначних і явних ознак обману не існує, є лише ознаки того, що слова погано продумані або пережиті емоції не відповідають сказаному. Теоретичну основу праці становить психоаналітична інтерпретація помилкових дій З. Фрейда («Вступ до психоаналізу», «Психопатологія повсякденного життя»), яку автор доповнює положеннями юридичної психології М. І. Єнікеєва, загальної психології Ю. Б. Гіппенрейтер та даними М. Цукермана, Б. Депауло і Р. Розенталя про вербальну й невербальну комунікацію обману. Емпіричним матеріалом є власні спостереження автора: «анна» замість «она» в рецензії колеги, який щойно розмовляв з Анною; «стеногмама» замість «стенограмма» у співробітниці, стурбованої операцією матері; «ціна» замість «цінність» в оцінці наукового збірника; помилкове звертання «Рома». Наведено класифікацію спотворень, яку 1895 р. запропонували Мерінгер і Майєр (переміщення, передбачення, відлуння, змішування або контамінація, заміщення або субституція), та фройдівські приклади до неї. Механізм обмовок автор пояснює конкуренцією у свідомості неправдомовця двох установок, реальних подій і псевдомоделі, що підтримує підвищене психічне напруження; за М. І. Єнікеєвим, ідеться про два осередки збудження. Додано, що неправдомовці частіше дають ухильні відповіді або повідомляють більше інформації, ніж потрібно. Водночас Деулін Д. В. застерігає верифікатора: не кожна обмовка свідчить про обман, її значення визначають за контекстом, а відсутність обмовок не доводить правдивості. На фройдівському випадку вбивці, що написав «досліди з людьми» замість дослідів із мишами, показано: описка є непрямою вказівкою, але сама по собі недостатня для початку слідства, бо не розрізняє злочинний намір і безневинну фантазію. Висновок праці полягає в тому, що психологічний аналіз описок і обмовок як інструмент діагностики неправдивих показань обов'язково має спиратися на соціально-психологічний контекст. Матеріал адресовано психологам, слідчим і працівникам правоохоронних органів, які проводять допити та аналізують письмові пояснення.

Ключові слова: описка, обмовка, неправдиві показання, діагностика брехні, психоаналіз, помилкові дії, З. Фрейд, П. Екман, допит, верифікація показань, соціально-психологічний контекст.

Diagnosing False Testimony in Written and Oral Speech on the Basis of Slips of the Pen and Slips of the Tongue

Deulin D. V.

Abstract. Deulin D. V. examines slips of the pen and slips of the tongue as possible indicators of false testimony in written and oral speech. The starting point is Paul Ekman's position that there is no single unambiguous sign of deception, only cues suggesting that words have been poorly thought out

or that felt emotions do not match what is said. The theoretical framework is Sigmund Freud's psychoanalytic interpretation of parapraxes in the Introductory Lectures on Psychoanalysis and The Psychopathology of Everyday Life, supplemented by textbooks of legal and general psychology and by the work of Zuckerman, DePaulo and Rosenthal on the verbal and nonverbal communication of deception. The empirical material consists of the author's own observations of colleagues whose slips betrayed what was really occupying their minds, together with the classification of speech errors proposed by Meringer and Mayer in 1895: transpositions, anticipations, echoes, contaminations and substitutions. The author explains slips by the competition of two mental sets in the liar's mind, the representation of real events and a pseudo-model, which sustains heightened psychological tension, and notes that liars tend to give evasive answers or more information than required. At the same time, he warns that not every slip signals deception, that its meaning depends on context and that the absence of slips does not prove truthfulness. Using Freud's case of a murderer who wrote about experiments with people instead of mice, he shows that a slip is an indication but is insufficient on its own to open an investigation. The article concludes that the analysis of slips as a tool for diagnosing false testimony must rest on the specific social-psychological context, which makes it relevant to psychologists, investigators and law enforcement officers who conduct interviews.

Keywords: slip of the pen, slip of the tongue, false testimony, deception detection, psychoanalysis, parapraxis, Sigmund Freud, Paul Ekman, interrogation, verification of testimony, social-psychological context.

Першоджерело: *Деулин Д. В. Диагностика ложных показаний в письменной и устной речи на основе описок и оговорок. Юридическая психология. 2011. № 4. С. 27–29. Реферат оприлюднено в журналі 12.09.2013.*

References

1. Deulin D. V. Diahnostyka nepravdyvykh pokazan u pysmovomu ta usnomu movlenni na osnovi opysok i obmovok [Diagnosing False Testimony in Written and Oral Speech on the Basis of Slips of the Pen and Slips of the Tongue] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/235-diagnostika-lozhnykh-pokazanij-v-pismennoj-i-ustnoj-rechi-na-osnove-opisok-i-ogovorok (onovlena versiia vid 19.09.2013). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ПИТАНЬ НАЯВНОСТІ ЗАКЛИКІВ У ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПСИХОЛОГО-АВТОРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Довженко О. В., Савкіна Т. В.

Реферат. Довженко О. В. і Савкіна Т. В. розглядають особливості дослідження текстів документів щодо наявності або відсутності в них закликів. Автори зазначають, що останнім часом перед експертами-авторознавцями дедалі частіше ставлять питання про наявність у текстах, їх фрагментах і окремих висловлюваннях публічних закликів до розпалювання національної чи расової ворожнечі й ненависті, насильницької зміни конституційного ладу України, розв'язування війни, агресивних дій або їх пропаганди. На їхню думку, такі питання належить вирішувати в межах комплексної психолого-авторознавчої експертизи у справах про екстремізм, де лінгвістичній ідентифікації підлягають саме заклики, тобто встановлення їх наявності чи відсутності. Праця вийшла у збірнику наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» (2010, вип. 9). Тема важлива для судових експертів-психологів і лінгвістів, слідчих і суддів, які призначають і оцінюють експертизи текстів у кримінальних провадженнях.

Ключові слова: комплексна психолого-авторознавча експертиза, авторознавча експертиза, судово-психологічна експертиза, публічні заклики, дослідження текстів, розпалювання ворожнечі, екстремізм, лінгвістична ідентифікація.

Specific Features of Psychological Research into the Presence of Calls in Documents During Complex Psychological and Authorship Examination

Dovzhenko O. V., Savkina T. V.

Abstract. Dovzhenko O. V. and Savkina T. V. consider the specific features of examining documents to determine whether they contain calls to action. The authors note that experts in authorship analysis are increasingly asked whether texts, fragments of texts or individual statements contain public calls to incite national or racial hatred and enmity, to change the constitutional order of Ukraine by force, to unleash war or commit aggressive acts, or propaganda of such acts. In their view, these questions should be resolved within a complex psychological and authorship examination in extremism cases, where it is precisely the calls, that is, their presence or absence, that are subject to linguistic identification. The paper was published in the collection of scientific papers Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics (2010, issue 9). The topic is relevant to forensic psychologists and linguists, investigators and judges who order and assess examinations of texts in criminal proceedings.

Keywords: complex psychological and authorship examination, authorship examination, forensic psychological examination, public calls, text analysis, incitement to hatred, extremism, linguistic identification.

Першоджерело: *Довженко О. В., Савкіна Т. В. Особливості досліджень з питань наявності закликів у текстах документів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. 2010. Вип. 9. С. 282–287.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 18.02.2014.*

References

1. Dovzhenko O. V., Savkina T. V. Osoblyvosti psykholohichnoho doslidzhennia z pytan naiavnosti zaklykiv u tekstakh dokumentiv pid chas provedennia kompleksnoi psykholoho-avtoroznavchoi ekspertyzy [Specific Features of Psychological Research into the Presence of Calls in Documents During Complex Psychological and Authorship Examination] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/467-osobennosti-issledovanij-po-voprosam-nalichiya-prizyvov-v-tekstakh-dokumentov-pri-provedenii-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Dovzhenko O. V., Savkina T. V. Osoblyvosti doslidzhen z pytan naiavnosti zaklykiv u tekstakh dokumentiv. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky : zb. nauk. pr. 2010. Vyp. 9. S. 282–287. URL: http://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2010/Dovzhenko.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

СУДОВО-ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА І ПЕРЕВІРКА НА ПОЛІГРАФІ (ДЕТЕКТОРІ БРЕХНІ) В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.2.2016.01[1] Check for updates

Анотація. Автор досліджує правові та психологічні засади призначення й проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в Україні, відштовхуючись від поширеної практики, коли такі експертизи призначають суди й органи досудового розслідування. Як вихідну гіпотезу запропоновано вважати предметом експертизи психофізіологічні особливості формування і перебігу психологічної установки на приховування (спотворення) значущої інформації та її зв'язки з пам'яттю, мотиваційною й емоційною сферами особи. Поліграф кваліфіковано як апаратну психофізіологічну методику: без тесту, який вводить поліграфолог, набір датчиків і програми не стає професійним інструментом експерта. Оскільки родовим об'єктом є особистість, а спеціальними об'єктами — пам'ять, емоції та мотивація, експертизу з використанням поліграфа віднесено до підвиду роду судово-психологічних експертиз. Правову основу становлять ст. 28 Конституції України (добровільна згода підекспертного), ст. 9, 10 Закону України «Про судову експертизу», постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, п. 152 Науково-методичних рекомендацій, затверджених наказом Мін'юсту від 08.10.1998 № 53/5, і зміни до них, внесені наказом від 27.07.2015 № 1350/5. Наголошено, що жоден висновок експерта не має наперед встановленої доказової сили, водночас за даними Єдиного державного реєстру судових рішень приблизно у 80 % випадків суди використовували висновки за результатами досліджень на поліграфі як доказ. Науковим підґрунтям названо дослідження В. І. Барка (2004; валідність 83,8–89,6 %, надійність 0,73–0,77) і метааналіз Американської асоціації поліграфологів (2011). Сформульовано рекомендоване експертне питання про наявність психологічної установки на приховування інформації, пункт ухвали чи постанови з переліком обставин, які слід перевірити, і три обов'язкові складники експертизи: ретроспективне дослідження матеріалів справи, психодіагностичне та психофізіологічне дослідження підекспертного. Критично оцінено питання про «психофізіологічні (значимі) реакції», запозичені з російської видової методики 2006 року, від яких згодом відмовився й мін'юст рф (наказ від 19.09.2017 № 169). Автор доходить висновку, що звичайне тестування на поліграфі не можна видавати за висновок експерта, а перевірки показань учасників провадження КПК України не передбачає. Положення статті корисні слідчим, суддям, адвокатам і судовим експертам під час призначення та оцінювання таких експертиз.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, поліграф, психологічна установка на приховування інформації, предмет експертизи, тестування на поліграфі, добровільна згода підекспертного, експертні питання, оцінка доказів, Закон України «Про судову експертизу», судова практика.

Forensic Psychophysiological Examination and Polygraph (Lie Detector) Tests in Ukraine: Legal Aspect

Nazarov O. A.

Abstract. The paper examines the legal and psychological grounds for ordering and conducting forensic psychological examinations using a polygraph in Ukraine, a procedure to which courts and pre-trial investigation bodies resort increasingly often. The author proposes to regard as the subject of such an examination the psychophysiological features of the formation and course of a psychological set to conceal or distort significant information, together with its links to memory, motivation and emotion. The polygraph is treated as an instrumental psychophysiological technique: without a test entered by the examiner, sensors and software do not form a professional expert tool. Since the generic object is the personality and the specific objects are memory, emotions and motivation, polygraph-based examination is classified as a subtype of forensic psychological examination. The legal framework includes Article 28 of the Constitution of Ukraine (voluntary consent), Articles 9 and 10 of the Law of Ukraine "On Forensic Examination", Resolution No. 8 of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 30 May 1997 and paragraph 152 of the Ministry of Justice guidelines approved by Order No. 53/5 of 8 October 1998. No expert opinion has predetermined probative value, yet according to the Unified State Register of Court Decisions courts relied on such opinions as evidence in about 80% of cases. Validity data by V. I. Barko (2004; 83.8-89.6%) and the 2011 meta-analysis of the American Polygraph Association are cited. The author formulates a recommended expert question, a clause listing the circumstances to be verified, and three mandatory components: retrospective analysis of case materials, psychodiagnostic and psychophysiological assessment. Questions about "psychophysiological reactions" borrowed from a 2006 russian method, later abandoned by the russian ministry of justice, are criticised. A routine polygraph test, the author concludes, cannot be presented as an expert opinion.

Keywords: forensic psychological examination, polygraph, psychological set to conceal information, subject of examination, polygraph testing, voluntary consent, expert questions, evaluation of evidence, Law of Ukraine On Forensic Examination, case law.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 02.01.2012; у номері — 30.08.2016; DOI:* ***10.53672/ej.2.2016.01***[1].

Повний текст

Bibliographic description: Nazarov O.A. Forensic psychological examination and polygraph (lie detector) tests in Ukraine: legal aspect. Forensic psychological examination. Application of polygraph and special knowledge in legal practice: Electronic journal / [edited by: O. A. Nazarov (chief editor) and others]. K., 2016. Vol. 1, No. 2 (2). Date of publication: 30.08.2016. URL: https://expertize-journal.org.ua/for-notice/40-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-s-ispolzovaniem-poligrafa-detektora-lzhi (access date: 08/30/2016). - https://doi.org/10.53672/ej.2.2016.01

Forensic psychological examination and polygraph (lie detector) tests in Ukraine: legal aspect

Oleh A. Nazarov, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor

iD: https://orcid.org/0000-0002-3427-1162

DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2016.01

Abstract: The article is devoted to the legal and psychological characteristics of the appointment and conduct of a forensic psychological examination and a polygraph test in Ukraine. Judicial practice is a measure of the effectiveness of any expert activity, which is why no forensic examination, incl. forensic psycho-physiological or psychological examination using a polygraph does not have probative value in advance, but is only one of the sources of evidence and is subject to verification and evaluation, along with other collected evidence and examinations in the case (paragraph 2 of article 212 of the Civil Procedure Code, article 94 , 101 Code of Criminal Procedure, art. 82, 86 KupAP). Based on the court decisions published in Ukraine, according to the data obtained from the Unified State Register of Judicial Decisions of the Courts of Ukraine, in approximately 80% of cases, judges, in the course of trials, when making decisions and issuing a sentence (decree), used the opinions of experts (specialists) on the results of psychological examinations (research) using a lie detector (polygraph) as evidence in the case. According to some research institutes of the CIS countries (2009), the accuracy of the results of forensic psychophysiological (psychological) examinations using a modern polygraph is at least 95 percent. They are quite comparable with the accuracy of the results of various traditional types of forensic and other examinations, which puts the psychological (psychophysiological) examination on a polygraph in a number of fairly reliable and scientifically based methods of using special knowledge in court.

Keywords: polygraph, forensic psychological examination, polygraph test, legislation of Ukraine.

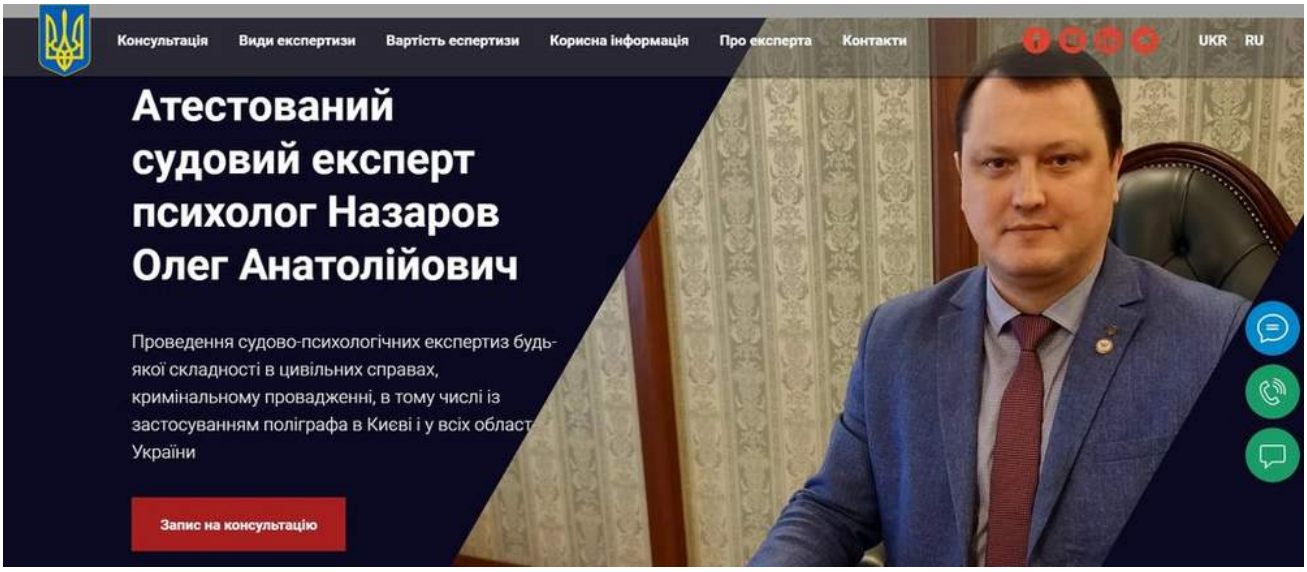
Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджив надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завданою військовими злочинами, із застосуванням поліграфа** на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).



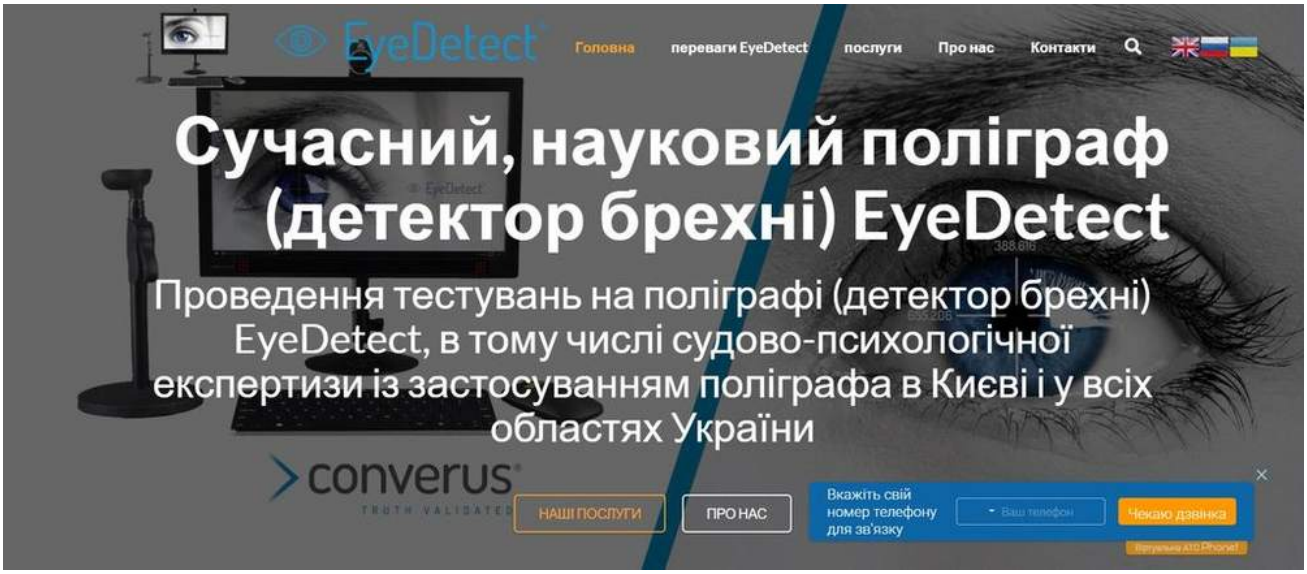
Звертаємо увагу, *організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.*



Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)



Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)

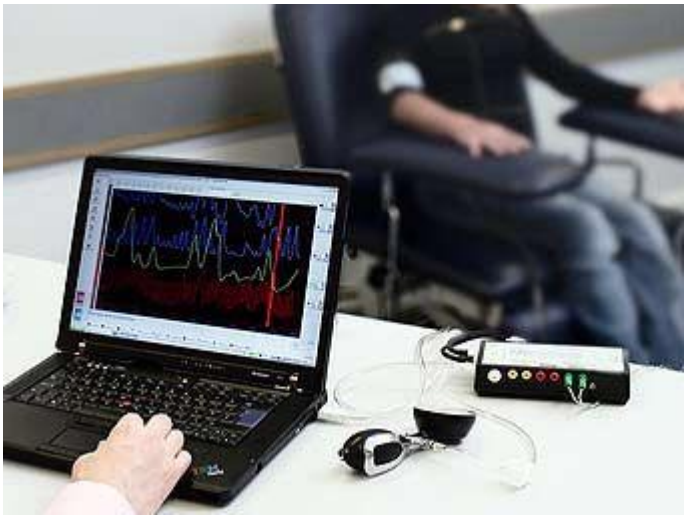


Текст статті. У зв'язку з досить поширеною практикою призначення в судах і органами досудового слідства психофізіологічних експертиз із застосуванням поліграфа в рамках розслідуваних кримінальних проваджень видається досить актуальним вивчення питання об'єкта і предмета зазначеної судової експертизи. **Виходячи з вивченої нами експертної практики, в якості початкової гіпотези пропонується розглянути предметом судово-психофізіологічної (психологічної) експертизи з використанням поліграфа (детектора брехні)** - психофізіологічні особливості формування і перебігу психологічної установки на приховування (спотворення) значущої для людини інформації. А також взаємозв'язки психологічної установки з супутніми їй психічними процесами пам'яті (спогади, впізнавання, пригадування), мотиваційною (вольове або несвідоме небажання давати правдиві показання) та емоційною (значимість для людини вчинених нею дій) психічними сферами людини. На нашу думку, дослідження психологічної установки на приховування відомої інформації підекспертній особі у взаємозв'язку з пам'яттю людини (ідеальних слідів злочину), емоційною сферою (значимість для люди-

ни вчинених нею дій) в рамках даної експертизи проводиться опосередковано, через дослідження пов'язаних з психічними процесами психофізіологічних проявів, що **фіксуються за допомогою апаратної психофізіологічної методики, якою і є поліграф, в простонародді званий детектором брехні.**

Віднесення поліграфа до апаратної психофізіологічної методики пов'язане з тим, що поліграфолог зобов'язаний ввести в комп'ютерну програмну частину поліграфа поліграфологічний тест, без цієї дії поліграфолога дане дослідження провести неможливо, Тобто підключити датчики до випробуваного, не знаючи поліграфологічних тестів, не фахівцю (експерту) можна, однак у такому випадку поліграф вже не буде належним чином підготовленим інструментом для дослідження. Таким чином, на нашу думку, поліграф без тестової методики не може вважатися допустимим професійним інструментом встановлення психофізіологічних ознак психологічної установки на приховування інформації. Дії поліграфолога з підготовки поліграфа до роботи перетворюють просто набір плат, схем, датчиків і комп'ютерної програми в робочий професійний інструмент експерта або фахівця поліграфолога, що входить до складу поліграфа.

При цьому, однак, слід пам'ятати, що судова практика є мірилом ефективності будь-якої експертної діяльності, з огляду на що жодна судова експертиза, в т.ч. і судово-психофізіологічна або психологічна експертиза з використанням поліграфа не має наперед доказової сили, а є лише одним із джерел доказів і підлягає перевірці та оцінці, нарівні з іншими зібраними доказами та експертизами у справі (п. 2 ст. 212 ЦПК, ст. 94, 101 КПК, ст. 82, 86 КУпАП). Виходячи з опублікованих в Україні судових рішень, згідно з даними, отриманими з Єдиного державного реєстру судових рішень судів України, приблизно в 80% випадків суддями, в ході судових розглядів, при прийнятті рішень і винесенні вироку (постанови), використовувалися висновки експертів (фахівців) за результатами проведених психологічних експертиз (досліджень) з використанням детектора брехні (поліграфа) як доказ у справі.



За даними деяких науково-дослідних інститутів країн СНД (2009), точність результатів судово-психофізіологічних (психологічних) експертиз з використанням сучасного поліграфа становить не менше 95 відсотків. Вони цілком порівнянні з точністю результатів різних традиційних видів криміналістичної та інших експертиз, що ставить психоло-

гічну (психофізіологічну) експертизу на поліграфі в ряд досить надійних і науково обґрунтованих методів використання спеціальних знань у суді.

Психологічна експертиза, що проводилася в системі державних науково-дослідних експертних установ Міністерства юстиції України, бере свій початок з 1925 року, з створених у Києві, Харкові спеціальних кабінетів з вивчення особистості злочинця. Згідно з наказом Мін'юсту України від 15 липня 1997 року № 285/7-А (зареєстрований в Мін'юсті України 4 серпня 1997 року № 283/2087), у 2007 році психологічна експертиза увійшла до Переліку основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних інститутів судових експертиз Міністерства юстиції України.

Наразі діє наказ Мін'юсту України від 09.08.2005 р. № 86/5 «Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів» (зареєстрований у Мін'юсті України від 11 серпня 2005 р. №882/11162), яким перезатверджено, зокрема, і психологічну експертизу, включену до Переліку основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту. При цьому рід експертизи визначений як «психологічна», а експертна спеціальність названа «психологічні дослідження». Відповідно до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 у 2021 році в Україні була введена професія «поліграфолог». З огляду на те, що родовим об'єктом експертизи з використанням поліграфа виступає особистість, а спеціальними об'єктами є такі психічні процеси, як пам'ять, емоції, мотиваційна сфера людини, то експертизу з використанням поліграфа логічно відносити до роду судово-психологічних експертиз. Видова приналежність експертизи з використанням поліграфа визначається з урахуванням того, що дослідження пам'яті, емоційного стану і психологічної установки на приховування інформації людини в рамках даної експертизи проводиться опосередковано, через дослідження пов'язаних із зазначеними психічними процесами психофізіологічними проявами, що реєструються за допомогою поліграфа за спеціально підібраною методикою. Таким чином, з наукової точки зору психофізіологічна експертиза з використанням поліграфа розглядається як підвид (різновид) роду судово-психологічних експертиз.

Експертне психофізіологічне дослідження з використанням поліграфа являє собою апаратну психофізіологічну методику діагностики трьох психічних процесів - пам'яті, емоцій і мотивації підекспертного, який при цьому залишається активним учасником (суб'єктом) процесу і ніяк не перетворюється на його об'єкт. Пам'ять людини - унікальна інформаційна база, яка до останнього часу недостатньо використовувалася в слідчій практиці. Результати останніх психологічних досліджень свідчать про те, що обсяг інформації, що зберігається в пам'яті людини, багаторазово перевищує обсяг довільно відтворюваної інформації, а суб'єктивна оцінка подій, що відбуваються, лише на 70% відповідає дійсності. Емоції також відіграють головну роль у житті людини, оскільки експериментально доведено, що в корі головного мозку вони зберігаються у вигляді емоційних слідів – відбитків від процесів минулих збуджень. Однак каталізатором психічної діяльності виступає саме мотивація у вигляді сформованої людиною психологічної установки на приховування інформації, оскільки саме вона активізує мозкові процеси уяви і пам'яті, які свої відповіді в результаті їх приховування і значущості на критичні подраз-

ники (реагенти) і виражає у вигляді фізіологічних реакцій, як правило, мимоволі, проти волі і бажання людини. Чим більше зусиль докладає людина для приховування інформації, вигадуючи різні неправдиві події минулого, тим виразнішою стає її психофізіологічна реакція на пред'явлені їй критичні стимули (питання). Дослідники цієї проблеми підкреслюють, що значення поліграфа (детектора брехні) як науково-технічного методу полягає в тому, що він дозволяє об'єктивно встановити, коли той чи інший критичний подразник (питання, пред'явлена фотографія, ім'я спільника, знаряддя злочину, дії під час обшуку тощо) є причиною психофізіологічного реагування (навіть короткочасного або прихованого) у підекспертного.

У правовому аспекті підставою для проведення судової психологічної або психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа на території України є чинне законодавство України, яке дає всім суб'єктам юридичного процесу поняття, що Україна в питаннях регламентації використання поліграфа при проведенні судово-психологічної експертизи - психологічної експертизи йде шляхом орієнтації на вже існуючі закони та нормативні акти, за прикладом таких країн як Канада, Індія. Внаслідок чого, при проведенні судово-психологічної експертизи з використанням поліграфа, для судового експерта психолога (поліграфолога) є обов'язковим неухильне виконання ст. 28 Конституції України, а саме наявність добровільної згоди підекспертного на проходження даної експертизи, а також дотримання вимог статей 9, 10 Закону України «Про судову експертизу» - **судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Особа або орган, які призначають або замовляють судову експертизу, можуть доручити її проведення тим судовим експертам, які внесені до державного Реєстру атестованих судових експертів, або іншим фахівцям у відповідних галузях знань, якщо інше не встановлено законом.** Крім цього, згідно з постановою Пленуму Верховного суду України від 30.05.1997 № 8 «Про судову експертизу у кримінальних і цивільних справах» прийняття рішення про визначення способу, методу, а також технічних засобів, необхідних при проведенні експертизи, є компетенцією експерта. У методологічному питанні, методики, що використовуються судовим експертом-психологом (поліграфологом) при проведенні судово-психологічної - психологічної експертизи з використанням поліграфа повинні відповідати вимогам пункту 152 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Мін'юсту України від 08.10.1998 №53/5, а саме відбиратися «з урахуванням специфіки ... та конкретних питань, поставлених перед психологічною експертизою», бути «загальновідомими в науковій практиці» або «авторськими модифікаціями» і пройти необхідну «апробацію».

Валідність і надійність поліграфологічного тесту в Україні була підтверджена в 2004 році українським вченим Барко Вадимом Івановичем за допомогою проведеного наукового дослідження. Розрахунки показали, що середнє значення точності (валідності) при діагностиці схильності до приховування інформації знаходиться в діапазоні 83,8% - 89,6%. Надійність поліграфного тесту за результатами розрахунку кореляційних зв'язків склала 0,73 - 0,77. Даний факт повністю підтвердив науковість і практичну доцільність використання в ході психологічного дослідження поліграфа.

У світі науковим обґрунтуванням дослідження із застосуванням поліграфа стали дані щодо надійності та валідності поліграфологічних методик (тестів), наведені в

колективній науковій праці вчених-поліграфологів Американської асоціації поліграфологів під назвою «Мета-аналітичний огляд критеріїв точності перевірених поліграфологічних методів» (англ. - Meta-Analytic Survey of Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques), опублікованих у науковому журналі Polygraph у 2011 році [1]. Оскільки результати досліджень професора Каліфорнійського університету (м. Сан-Франциско, США) Пола Екмана показали, що форма приховування інформації або брехні не залежить від національності людини, її виховання, культурних традицій, в яких вона виросла, та інших соціальних відмінностей [2], то вищезазначені результати американського наукового обґрунтування застосування поліграфологічних методів стали підставою для належного та допустимого використання зазначених результатів і в судочинстві України.

Експертні питання, які рекомендуються для винесення на судово-психологічну експертизу з використанням поліграфа в Україні викладені в інформаційно-довідковому посібнику Назаров О.А. Використання психологічних знань в кримінальному провадженні, цивільних, адміністративних справах: інформаційно-довідковий посібник (перероб. 2-ге видання). - Київ: ДНДЕКЦ МВС Україні, 2013. - 69 с., який вкючений у додаток №18 Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні психологічної експертизи, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 8 травня 2018 року N 1467/5 "Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз" [3]:

1. Чи має під експертна особа (вказується П.І.Б.) психологічну установку на приховування (спотворення) інформації пов'язаної з обставинами скоєного злочину (вказується фабула справи)? Якщо підекспертна особа (вказується П.І.Б.) має психологічну установку на приховування (спотворення) інформації, то з якими обставинами справи вона пов'язана?

Крім цього, методично рекомендується до постанови слідчого, ухвали суду (договору на залучення експерта для фізичних (юридичних) осіб) про призначення судово-психологічної експертизи з застосуванням поліграфа додавати пункт наступного змісту:

"Під час проведення судово-психологічної експертизи щодо підекспертного (вказується П.І.Б.) просимо експерта звернути увагу на встановлювані судом (органом досудового слідства, зацікавленими особами, службою безпеки підприємства) під час судового розгляду (проведення досудового розслідування, службової перевірки) обставини, а саме (далі описуються які конкретно дії підекспертного встановлюються судом (досудовим слідством тощо)):

- Чи робив підекспертний наприклад, якісь насильницькі дії щодо потерпілого?

- Чи перебував підекспертний у певному місці в день скоєння злочину?

- Чи бачив підекспертний певні речові докази?

- Чи тримав підекспертний певні речові докази у своїх руках, перебуваючи у певному місці та часі тощо".

Цей пункт забезпечує чітке позначення поля експертного дослідження для судового експерта та максимально конкретизує коло тих обставин, які підлягають встановленню та цікавлять орган чи осіб, які призначили експертизу.

Для відповідності судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в Україні вимогам критеріїв оцінки доказів, які вказані в процесуальних кодексах України (статті 94 КПК, 89 ЦПК, 90 КАС України) в обов'язковому порядку судовим експертом мають проводитися такі експертні дослідження як:

1) експертно-ретроспективне дослідження матеріалів справи та індивідуально-психологічних особливостей та мотиваційної сфери підекспертної особи,

2) експертно-психодіагностичне дослідження підекспертної особи,

3) експертно-психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа підекспертної особи.

Також в Україні існують не поодинокі випадки, коли звичайне "тестування на поліграфі" намагаються оформити як висновок експерта або результати судово-психологічної експертизи, під час якої відповідь надається лише щодо виявлених психофізіологічних реакцій або значимих реакції людини на питання певних поліграфологічних тестів. Наявність некоретного виразу щодо встановлення під час проведення судово-психологічної експертизи поняття **психофізіологічні або значимі реакції**, в контексті проведення експертизи з застосуванням поліграфа, на теренах пострадянського простору, вперше було офіційно використано в російському варіанті експертних питань в 2006 році викладеному у Видовій експертній методиці проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа [4].

Однак в подальшому, наказом міністерства юстиції росії від 19.09.2017 № 169 "Про внесення змін до додатка N 1 та N 2 до наказу мін'юсту росії від 27.12.2012 N 237" Про затвердження Переліку родів (видів) судових експертиз, що виконуються в федеральних бюджетних судово-експертних установах мін'юсту росії, і Переліку експертних спеціальностей, за якими надається право самостійного виробництва судових експертиз" [5] найменування виду судової експертизи «Дослідження психології та психофізіології людини» і експертної спеціальності **в рф було змінено з виключенням "дослідження психофізіології людини", яке мінюстом рф раніше спеціально було введено саме для використанням поліграфа.**

Така поведінка міністерства юстиції рф [6] була обумовлена тим фактом, що станом на момент підготовки нормативного документу, тобто на 2017 рік, дане відомство так і не отримало даних, що такі психофізіологічні реакції або значимі реакції, які встановлює поліграфолог під час проведення тестування на поліграфі є достатніми і можуть визнаватися в рф допустимими доказами.

Таким чином, тестування на поліграфа і встановлення за результатом такого **тестування значимих реакцій було визнано не достатнім** для того щоб таке тестування могло називатися судово-психологічною або психофізіологічною експертизою і в рф було визнано як таке, що не відбулося. В рамках судових психологічних експертиз мінюстом рф, тестування на поліграфі було запропоновано вважати лише як дослідження психології людини. Для відповідності тестування на поліграфі критеріям оцінки доказів, воно

має стати складовою частиною судово-психологічної експертизи поряд з іншими видами експертних досліджень, які потрібно провести судовому експерту для об'єктивізації отриманих результатів вході такої експертизи.

Приклади питань російського варіанту відповідно до Відової експертної методики виконання психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа, які не відповідають українському процесуальному законодавству (Иванова Л.Н., Комиссарова Я.В., Пеленицын А.Б., Федоренко В.Н. Видовая экспертная методика производства психофизиологического исследования с использованием полиграфа // Инструментальная детекция лжи: реалии и перспективы использования в борьбе с преступностью: Материалы международного научно практического форума. Саратов: СЮИ мвд россии, 2006. – с. 90-96.), які поділяються на два типи. Вказані типи питань в Україні здебільшого застосовуються оперативними співробітниками під час проведення опитувань громадян відповідно до Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність":

Перший тип питань пов'язаний із ситуаціями, коли особа (підозрюваний, обвинувачений, свідок або потерпілий) приховує свою поінформованість про обставини злочину, що розслідується:

1. Чи виявляються під час дослідження з використанням поліграфу психофізіологічні реакції, що свідчать про те. що П. може мати у своєму розпорядженні інформацію про деталі того, що сталося, якщо так, то якою саме інформацією він може володіти?

2. За яких обставин могла бути отримана І. ця інформація? Чи могла вона бути отримана в момент того, що сталося?».

Другий тип питань пов'язаний із ситуаціями, коли особа демонструє співпрацю з органами розслідування і дає свідчення щодо обставин справи, але є сумніви щодо їх достовірності (питання відпрацьовуються здебільшого оперативними працівниками, які мають право на проведення тестувань на поліграфі):

1. Чи узгоджуються виявлені в ході дослідження та використання поліграфу психофізіологічні реакції гр. Н. з його показаннями про обставини... (вказується характеристика злочину), а саме, що... (вказуються які саме покази вимагають перевірки)?».

УВАГА! В українському законодавстві перевірка показів потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, свідка не передачена КПК України та Законами України (правові позиції Верховного Суду були викладені раніше)! Правові підстави призначення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в Україні регламентуються наказом Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015 "Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5". - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-15#n353

Перелік використаної літератури:

1. American Polygraph Association. Meta-analytic survey of criterion accuracy of validated polygraph techniques. \\ Polygraph, 2011, № 40(4). - P. 194-305. - Режим доступа: https://apoa.memberclicks.net/assets/docs/polygraph_404.pdf

2. Пол Экман. Психология лжи. 4-е издание - СПб.: Питер, 2017. - 304 с.

3. Додаток №18 Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні психологічної експертизи, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 8 травня 2018 року N 1467/5 "Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз". - URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mus30115?an=1&ed=2018_05_08

4. Иванова Л.Н., Комиссарова Я.В., Пеленицын А.Б., Федоренко В.Н. Видовая экспертная методика производства психофизиологического исследования с использованием полиграфа // Инструментальная детекция лжи: реалии и перспективы использования в борьбе с преступностью: Материалы международного научно практического форума. Саратов: СЮИ мвд россии, 2006. – с. 90-96.

5. Приказ минюста россии от 19.09.2017 № 169 "О внесении изменений в приложения № 1 и № 2 к приказу минюста россии от 27.12.2012 № 237 "Об утверждении перечня родов (видов) судебных экспертиз, выполняемых в федеральных бюджетных судебно-экспертных учреждениях минюста россии, и перечня экспертных специальностей, по которым представляется право самостоятельного производства судебных экспертиз в федеральных бюджетных судебно-экспертных учреждениях минюста россии" (зарегистрировано в минюсте россии 25.09.2017 № 48316). - Режим доступа: http://rulaws.ru/acts/Prikaz-Minyusta-Rossii-ot-19.09.2017-N-169/

6. СЭУ минюста россии будут проводить психологические исследования информационных материалов в целях содействия расследованию деятельности, направленной на побуждение детей к суицидальному поведению. - Режим доступа: https://web.archive.org/web/20180312114457/http://minjust.ru/ru/novosti/seu-minyusta-rossii-budut-provodit-psihologicheskie-issledovaniya-informacionnyh-materialov URL журналу: https://drive.google.com/file/d/1W0BvN66VX3QI2C1bA--n8XkYtVWkZcv0/view

Додатково, **Переказати кошти для допомоги Збройним Силам України та гуманітарної допомоги з платіжної картки**

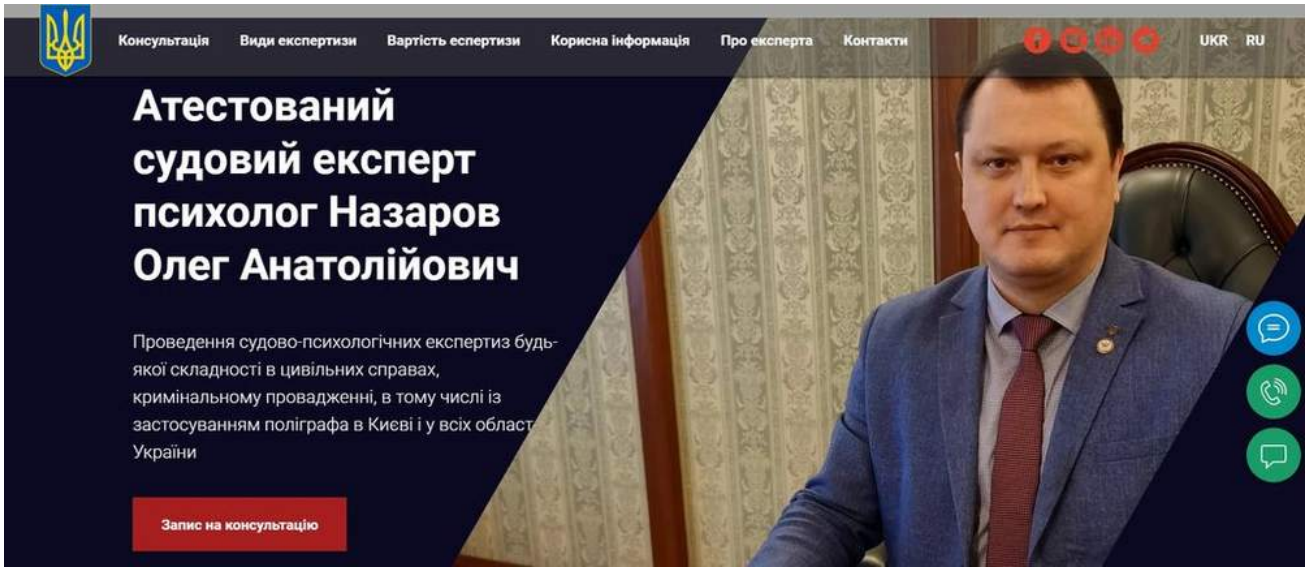
Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджив надання послуг **«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завданою військовими злочинами, із застосуванням поліграфа** на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).



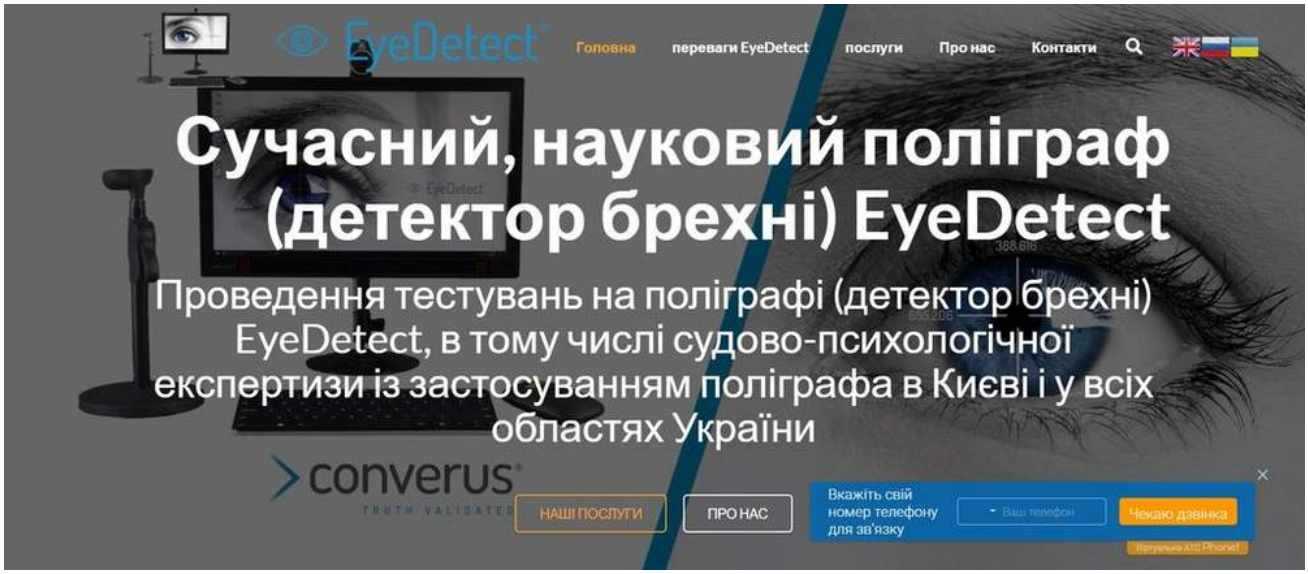
Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.



Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)



Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)



Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph в Україні (Схвалено президентом Міжнародного співтовариства поліграфологів, ISOPE, США)**





В Україні затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог» та 25 жовтня 2021 року уведена сама професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010

Надання послуг щодо розробки та проведення групових тренінгових занять за різними напрямами судово-психологічної експертизи в сучасному судочинстві, у тому числі із застосуванням поліграфа

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи з 09 липня 2020 року

Електронна бібліотека судді, адвоката, психолога, батьків: «Допит, опитування дитини в суді». Методичні рекомендації, нормативні документи, постанови Верховного Суду

Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року

Електронна бібліотека правозахисника України. Серія: Застосування рішень Європейського суду з прав людини в українському судочинстві

Електронна бібліотека судді України: квітень 2020 року (більше 70 книг)

Колекція зразків клопотань про відкладення розгляду справи у зв'язку із впровадженням карантину та типові зразки заяв, які подаються до суду станом на 20 березня 2020 та оголошення ДСА України від 19 березня 2020

References

1. Nazarov O. A. Sudovo-psykhofiziolohichna ekspertyza i perevirka na polihrafi (detektori brekhni) v Ukraini: pravovyi aspekt [Forensic Psychophysiological Examination and Polygraph (Lie Detector) Tests in Ukraine: Legal Aspect]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2016.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/for-notice/40-sudebno-psikho-

logicheskaya-ekspertiza-s-ispolzovaniem-poligrafa-detektora-lzhi (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХІКИ НЕПОВНОЛІТНІХ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Соболєв Ф. М.

Реферат. Матеріал поєднує коротке обґрунтування судово-психологічної експертизи вікових особливостей психіки неповнолітніх із фрагментом науково-популярного фільму «Я і інші» (1971). Редакція наголошує, що вікові особливості – незрілість, навіюваність (сугестивність), підпорядкованість, брак життєвого досвіду, невміння повною мірою й критично оцінити ситуацію та спрогнозувати її розвиток і наслідки, необізнаність у питаннях статевих стосунків – часто зумовлюють віктимну поведінку неповнолітніх. Підлітки й малолітні найчастіше стають об'єктами злочинних дій ровесників у ситуаціях необґрунтованої довіри або короткочасних, швидкоплинних знайомств, а для неповнолітніх із психічними розладами, що супроводжуються неправильною поведінкою, ризик протиправних посягань ще вищий. Тому судово-психологічну експертизу неповнолітніх подано як необхідне й науково обґрунтоване дослідження і для органів досудового розслідування, і для суду. Ілюстрацією слугує сюжет «Солодка солона каша» з фільму режисера Фелікса Соболєва, знятого на кіностудії «Київнаукфільм». Фільм складається із серії соціально-психологічних експериментів; найвідоміший із них – експеримент на навіюваність, або конформність, з дітьми дошкільного віку. За текстом, стрічка понад 20 років пролежала на полиці, бо розкривала механізми впливу на масову свідомість, а 1971 р. здобула приз і диплом Міжнародного кінофестивалю в Оломоуці (ЧССР). Фільм ставить питання про самостійність наших суджень і вплив інших людей: для дитини природно прагнути бути як усі, піддаватися навіюванню й видавати чужу думку за власну, тоді як у дорослого це обертається втратою особистості, пристосуванством і конформізмом, що формує психологію раба. Стрічка запрошує глядача поглянути на себе збоку й замислитися, що він знає про власну психологію, наскільки самостійний у своїх судженнях і як на нього впливають інші люди. Судовим експертам-психологам, слідчим і суддям матеріал наочно показує, наскільки навіюваною може бути дитина, що важливо під час оцінювання показань неповнолітніх і їхньої здатності протистояти тискові.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза неповнолітніх, вікові особливості психіки, навіюваність, конформність, віктимна поведінка, показання неповнолітніх, фільм «Я і інші», Фелікс Соболєв, соціально-психологічний експеримент, діти дошкільного віку.

Forensic Psychological Examination of Age-Related Features of the Psyche of Minors

Soboliev F. M.

Abstract. The material combines a brief justification of forensic psychological examination of age-related psychological features of minors with an excerpt from the 1971 popular science film Me and Others. The editors stress that age-related features, such as immaturity, suggestibility, subordination, lack of life experience, inability to assess a situation critically and to foresee its development and consequences, and ignorance of sexual matters, often determine the victim behaviour of minors. Adolescents and young children most often become targets of criminal acts by peers in situations of unjustified trust or brief acquaintances, and the risk is even higher for minors with mental disorders accompanied by inappropriate behaviour. Forensic psychological examination of minors is therefore

presented as a necessary and scientifically grounded study for both pre-trial investigation bodies and courts. The illustration is the episode Sweet Salty Porridge from the film directed by Felix Sobolev at the Kyiv studio of popular science films. The film consists of a series of social psychological experiments, the best known of which is an experiment on suggestibility, or conformity, with preschool children. According to the text, the film was shelved for more than 20 years because it revealed mechanisms of influence on mass consciousness, and in 1971 it received a prize and diploma at the international film festival in Olomouc, Czechoslovakia. The film asks how independent our judgements are: a child naturally wants to be like everyone else, yields to suggestion and presents others' opinions as its own, whereas in an adult this turns into loss of personality, opportunism and conformism. For forensic psychologists, investigators and judges the material shows how suggestible a child can be, which matters when assessing the testimony of minors.

Keywords: forensic psychological examination of minors, age-related psychological features, suggestibility, conformity, victim behaviour, testimony of minors, Me and Others film, Felix Sobolev, social psychological experiment, preschool children.

Першоджерело: *Я и другие / Сладкая соленая каша : научно-популярный фильм / реж. Ф. Соболев. СССР : Киевская киностудия научно-популярных фильмов, 1971. Реферат оприлюднено в журналі 03.10.2013.*

References

1. Soboliev F. M. Sudovo-psykholohichna ekspertyza vikovykh osoblyvostei psykhiky nepovnolitnikh [Forensic Psychological Examination of Age-Related Features of the Psyche of Minors] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/314-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-vozrastnykh-osobennostej-psikhiki-nesovershennoletnikh (onovlena versiia vid 07.10.2013). [in Ukrainian].

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Дрозд В. Г.

Реферат. Дрозд В. Г. розглядає проблемні питання використання спеціальних психологічних знань під час розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень. Автор визначає доцільність застосування окремих видів психологічних експертних досліджень, які найпоширеніші у справах цієї категорії. Повний текст статті українською мовою опубліковано в науковому журналі «Митна справа» (2013, № 6 (2.1)); посилання на нього веде до ресурсу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Тема праці стосується вибору виду психологічної експертизи, з яким стикаються слідчі, прокурори, захисники та судові експерти-психологи у кримінальних провадженнях про умисні тяжкі тілесні ушкодження.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, спеціальні психологічні знання, умисні тяжкі тілесні ушкодження, розслідування злочинів, види психологічних експертиз, призначення експертизи.

Topical Issues of Conducting Certain Forensic Psychological Examinations in the Investigation of Intentional Grievous Bodily Harm

Drozd V. H.

Abstract. Drozd V. H. examines problematic issues in the use of special psychological knowledge during the investigation of intentional grievous bodily harm. The author determines the appropriateness of applying particular types of psychological expert examinations that are the most common in this category of cases. The full text of the article was published in Ukrainian in the scientific journal Mytna sprava (Customs Affairs), 2013, No. 6 (2.1). The topic concerns the choice of a type of forensic psychological examination faced by investigators, prosecutors, defence lawyers and forensic psychologists in criminal proceedings on intentional grievous bodily harm.

Keywords: forensic psychological examination, special psychological knowledge, intentional grievous bodily harm, criminal investigation, types of psychological examinations, appointment of expert examination.

Першоджерело: *Дрозд В. Г. Актуальні питання проведення окремих судових експертиз при розслідуванні умисних тяжких тілесних ушкоджень. Митна справа. 2013. № 6 (2.1).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 02.05.2014.*

References

1. Drozd V. H. Aktualni pytannia provedennia okremykh sudovo-psykholohichnykh ekspertyz pid chas rozsliduvannia umysnykh tiazhkykh tilesnykh ushkodzhen [Topical Issues of Conducting Certain Forensic Psychological Examinations in the Investigation of Intentional Grievous Bodily Harm] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/505-aktualnye-voprosy-provedeniya-otdelnykh-sudebno-

psikhologicheskikh-ekspertiz-pri-rassledovanii-umyshlennykh-tyazhkikh-telesnykh-povrezhdenij (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Drozd V. H. Aktualni pytannia provedennia okremykh sudovykh ekspertyz pry rozsliduvanni umysnykh tiazhkykh tilesnykh ushkodzhen. Mytna sprava. 2013. № 6 (2.1). URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_6(2.1)__15 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.4. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Курдюков В. В.

Реферат. Курдюков В. В., адвокат і проректор Академії адвокатури України, пише свою статтю напередодні набрання чинності новим КПК України й ставить питання, чи відповідає перелік обов'язкових експертиз проголошеному пріоритету прав людини. Мета праці полягає в обґрунтуванні критерію обов'язкового звернення до експерта та розширенні випадків обов'язкового проведення судово-психологічної експертизи. Аналіз спирається на Конституцію України, новий КПК, Закон України «Про судову експертизу», Інструкцію про призначення та проведення судових експертиз (наказ Мін'юсту № 53/5 від 08.10.1998), праці В. Г. Гончаренка та власну дисертацію автора про критерії обов'язкового призначення експертиз. Автор нагадує, що висновок експерта не є привілейованим доказом і підлягає оцінці нарівні з іншими, проте саме обов'язковість надає експертизі ефективності. Ст. 242 КПК, на його думку, містить лише емпіричний перелік випадків, пов'язаних із медичними та психіатричними питаннями, без чіткого критерію, а недоліки регулювання зумовлені слабкістю теоретичних і методичних розробок. Як єдиний критерій обов'язкової експертизи запропоновано життєдіяльність людини: якщо в провадженні фігурує людина з її правами та свободами, її слід досліджувати всебічно. Психологічні особливості учасників у межах норми (сприйняття, оцінювання ситуації, реагування) може встановити лише професійний психолог, а стан фізіологічного афекту, спричинений, зокрема, систематичним знущанням чи тяжкою образою з боку потерпілого, здатен змінити кваліфікацію злочину, тому автор пропонує доповнити ст. 242 КПК судово-психологічною експертизою. Посилаючись на КПК ррфср, він обстоює обов'язкову судово-психологічну експертизу свідка й потерпілого, коли є сумнів у їхній здатності правильно сприймати обставини та давати показання. Підсумкові пропозиції: єдиний критерій «життєдіяльність людини», нова обов'язкова судово-психологічна експертиза і розширення кола осіб, щодо яких вона обов'язкова. Стаття становить інтерес для адвокатів, слідчих і судових експертів-психологів.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, обов'язкова експертиза, Кримінальний процесуальний кодекс України, критерій обов'язкового призначення експертизи, життєдіяльність людини, фізіологічний афект, свідок, потерпілий, спеціальні знання, права людини.

Some Issues of Mandatory Forensic Psychological Examination in the Context of the Reform of Criminal Justice in Ukraine

Kurdiukov V. V.

Abstract. Writing on the eve of the entry into force of the new Criminal Procedure Code of Ukraine, Kurdiukov V. V., an advocate and vice-rector of the Academy of Advocacy of Ukraine, asks whether the list of mandatory expert examinations matches the declared priority of human rights. The article aims to justify a criterion for mandatory recourse to an expert and to extend the cases in which

forensic psychological examination must be conducted. The analysis draws on the Constitution of Ukraine, the new Code, the Law of Ukraine on Forensic Expert Examination, the Ministry of Justice Instruction on the appointment and conduct of forensic examinations of 1998, works by V. H. Honcharenko and the author's own thesis on criteria for mandatory examinations. The author stresses that an expert opinion is not privileged evidence and must be assessed alongside other evidence, yet it is the mandatory character of an examination that makes it effective. In his view, Article 242 of the Code offers only an empirical list of medical and psychiatric situations without a clear criterion, a shortcoming caused by weak theoretical and methodological groundwork. He proposes a single criterion, human life activity: whenever a person with rights and freedoms is involved, that person should be studied comprehensively. Psychological characteristics within the normal range, such as perception, assessment of situations and reactions, can be established only by a professional psychologist, and a state of physiological affect provoked, for example, by systematic abuse or grave insults from the victim may change the legal qualification of the offence. Hence Article 242 should be supplemented with forensic psychological examination, which, as under the former RSFSR code, should also be mandatory for witnesses and victims whose capacity to perceive events and testify is in doubt. The proposals are relevant to defence lawyers, investigators and forensic psychologists.

Keywords: forensic psychological examination, mandatory expert examination, Criminal Procedure Code of Ukraine, criterion for mandatory examination, human life activity, physiological affect, witness, victim, special knowledge, human rights.

Першоджерело: *Курдюков В. В. Деякі питання обов'язкового проведення експертизи в контексті реформування кримінального судочинства України. Адвокат. 2012. № 7 (142). С. 15–18.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 02.05.2014.*

References

1. Kurdiukov V. V. Deiaki pytannia oboviazkovoho provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy v konteksti reformuvannia kryminalnoho sudochynstva Ukrainy [Some Issues of Mandatory Forensic Psychological Examination in the Context of the Reform of Criminal Justice in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/504-nekotorye-voprosy-obyazatelnogo-provedeniya-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy-v-kontekste-refonrmirovaniya-ugolovnogo-sudoproizvodstva-ukrainy (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Kurdiukov V. V. Deiaki pytannia oboviazkovoho provedennia ekspertyzy v konteksti reformuvannia kryminalnoho sudochynstva Ukrainy. Advokat. 2012. № 7 (142). S. 15–18. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2012_7_3 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.5. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

ДОПИТ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА-ПСИХОЛОГА В СУДІ ЯК ЗАСІБ ОЦІНКИ ВИСНОВКУ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ[1]

(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)

Панько Н. А., Моїсєєв О. М.

Реферат. Реферат об'єднує дві україномовні статті про допит експерта як засіб перевірки й оцінки його висновку: працю Панька Н. А. «Допит експерта в суді як засіб оцінки його висновку», опубліковану в «Часописі Київського університету права» (2013, № 1, с. 280–284), і статтю Моїсєєва О. М. «Процесуальне значення допиту експерта» у збірнику наукових праць «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» (Харків, 2009, вип. 9, с. 120–126). Спільним вихідним положенням авторів є те, що експертиза слугує дієвим засобом встановлення обставин справи, а її функція полягає у вирішенні на підставі спеціальних знань питань, які виникають під час розслідування й судового розгляду кримінальних справ. За результатами експертизи складають висновок експерта, який КПК України відносить до процесуальних джерел доказів, тож його оцінка стає окремим завданням слідства і суду; у науковій літературі, як зазначено в рефераті, цій оцінці приділено чимало уваги. Допит експерта в судовому засіданні розглянуто як процесуальну форму, що дає змогу з'ясувати зміст і обґрунтованість висновку. Для судового експерта-психолога матеріал корисний як орієнтир під час підготовки до допиту, а для сторін — як підстава ставити експертові питання про методи й хід дослідження.

Ключові слова: допит експерта, висновок експерта, оцінка висновку експерта, судова експертиза, спеціальні знання, джерела доказів, кримінальний процес, судово-психологічна експертиза.

Examination of a Forensic Psychologist in Court as a Means of Assessing the Forensic Psychological Expert Opinion

Panko N. A., Moisieiev O. M.

Abstract. The review brings together two Ukrainian-language papers on the examination of an expert in court as a means of verifying and assessing the expert opinion: Panko N. A., Interrogation of the expert in court as a way of an assessment of its conclusion, published in the Law Review of Kyiv University of Law (2013, No. 1, pp. 280–284), and Moisieiev O. M., The procedural significance of the examination of an expert, published in the collection Theory and Practice of Forensic Examination and Criminalistics (Kharkiv, 2009, issue 9, pp. 120–126). Both authors start from the premise that forensic examination is an effective means of establishing the circumstances of a case and that its function is to resolve, on the basis of special knowledge, questions arising during the investigation and trial of criminal cases. The examination results in an expert opinion, which the Criminal Procedure Code of Ukraine treats as a source of evidence, so its assessment becomes a separate task for investigators and courts, and the scholarly literature devotes considerable attention to it. The examination of the expert at trial is presented as the procedural form that allows the court to clarify the content and soundness of the opinion. The material helps forensic psychologists prepare for testifying and gives the parties grounds for questioning experts about their methods.

Keywords: examination of an expert, expert opinion, assessment of expert evidence, forensic examination, special knowledge, sources of evidence, criminal procedure.

Першоджерело: *Панько Н. А. Допит експерта в суді як засіб оцінки його висновку. Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 280–284; Моїсєєв О. М. Процесуальне значення допиту експерта. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. Харків, 2009. Вип. 9. С. 120–126. Реферат оприлюднено в журналі 01.12.2013.*

References

1. Panko N. A., Moisieiev O. M. Dopyt sudovoho eksperta-psykholoha v sudi yak zasib otsinky vysnovku sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy [Examination of a Forensic Psychologist in Court as a Means of Assessing the Forensic Psychological Expert Opinion] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/382-dopros-sudebnogo-eksperta-psikhologa-v-sude-kak-sredstvo-otsenki-ego-zaklyucheniya-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy (onovlena versiia vid 10.10.2014). [in Ukrainian].

1.6. СТОРІНКА ВЧЕНОГО

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПІД ЧАС АНАЛІЗУ ВІДЕОЗАПИСУ СЛІДЧИХ ЗАХОДІВ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Пчельников Ю. М., Дьячкова І. С.

Реферат. Пчельников Ю. М. і Дьячкова І. С., фахівці Республіканської клінічної психіатричної лікарні Міністерства охорони здоров'я Удмуртської Республіки (Іжевськ), пов'язують підвищення ефективності правоохоронної діяльності з розвитком нових видів судово-психологічної експертизи. Об'єктом такої експертизи є психіка людини, а серед матеріалізованих джерел інформації про психічну діяльність підекспертного можуть бути речові докази, зокрема протоколи слідчих дій із застосуванням відеозапису. Автори доводять, що аналіз відеозапису дає експертові додаткові відомості про особу підекспертного та його емоційний стан під час слідчої дії, а також дає змогу ідентифікувати емоційні стани, які впливають на здатність давати правильні показання. Спираючись на власну практику, вони описують, що саме досліджують на записі. У невербальній поведінці оцінюють звичні рухові патерни, жести й пози, амплітуду, знак і зміст емоційних реакцій та їх відповідність ситуації й словам підекспертного; стрес або страх виявляються зниженим настроєм, сповільненим психомоторним темпом, «придавленими» позами. Мовлення аналізують за континуумами від ініціативного до реактивного і від самостійно побудованого до стереотипного, заздалегідь завченого; ознаками можливого зовнішнього тиску є мовні шаблони й нетипові для особи висловлювання, а ознаками стресу — односкладові відповіді, сповільнення мовлення, довші паузи перед відповіддю та залежність відповіді від формулювання запитання. Окремо описано спільний перегляд запису з підекспертним, який коментує свою поведінку й стан. Аналіз відеозапису поєднують з експериментально-психологічним обстеженням і вивченням матеріалів справи, а коли особа відмовляється від тестування, його застосовують і самостійно. Слідчі ставили експертам питання про здатність особи з огляду на її індивідуальні особливості давати правильні показання під час зафіксованого допиту та про наявність у її поведінці ознак психологічного тиску. За даними авторів, такі висновки суди приймали як докази. Праця корисна експертам-психологам, слідчим і захисникам, які оцінюють добровільність і достовірність показань, зафіксованих на відео.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, відеозапис слідчих дій, емоційний стан, невербальна поведінка, аналіз мовлення, психологічний тиск, здатність давати показання, допит.

Forensic Psychological Examination in the Analysis of Video Recordings of Investigative Actions

Pchelnykov Yu. M., Diachkova I. S.

Abstract. Pchelnikov Yu. M. and Diachkova I. S., of the Republican Clinical Psychiatric Hospital of the Ministry of Health of the Udmurt Republic (Izhevsk), link the effectiveness of law enforcement to the development of new types of forensic psychological examination. The object of such examination is the human psyche, and material sources of information about the examinee's mental activity may include physical evidence such as records of investigative actions made with video recording. The

authors argue that video analysis gives the expert additional information about the examinee's personality and emotional state during the investigative action and helps identify emotional states affecting the ability to give accurate testimony. Drawing on their own practice, they describe what is analysed. Nonverbal behaviour is assessed through habitual motor patterns, gestures and postures, and the amplitude, sign and content of emotional reactions and their consistency with the situation and the examinee's statements; stress or fear shows as lowered mood, slowed psychomotor tempo and constrained postures. Speech is analysed along continua from self-initiated to reactive and from self-constructed to stereotyped or rehearsed; speech templates and atypical statements may indicate external pressure, while monosyllabic answers, slowed speech, longer response latencies and dependence on question wording indicate stress. Joint viewing of the recording with the examinee is also described. Video analysis is combined with psychological testing and case materials or used alone when testing is refused. Investigators asked whether the examinee could give accurate testimony during the recorded interrogation and whether behaviour showed signs of pressure; according to the authors, courts accepted such opinions as evidence.

Keywords: forensic psychological examination, video recording of investigative actions, emotional state, nonverbal behaviour, speech analysis, psychological pressure, ability to testify, interrogation.

Першоджерело: *Пчельников Ю. М., Дьячкова И. С. Судебно-психологическая экспертиза при анализе видеозаписи следственных мероприятий. Коченовские чтения «Психология и право в современной россии». 2010. С. 84–85.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 20.09.2013.*

References

1. Pchelnykov Yu. M., Diachkova I. S. Sudovo-psykholohichna ekspertyza pid chas analizu videozapysu slidchykh zakhodiv [Forensic Psychological Examination in the Analysis of Video Recordings of Investigative Actions] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/297-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-pri-analize-videozapisi-sledstvennykh-meropriyatij (onovlena versiia vid 21.09.2013). [in Ukrainian].

2. Pchelnikov Yu. M., Dyachkova I. S. Sudebno-psikhologicheskaya ekspertiza pri analize videozapisi sledstvennykh meropriyatiy. Kochenovskie chteniya "Psikhologiya i pravo v sovremennoy rossii". 2010. S. 84–85. URL: https://psyjournals.ru/nonserialpublications/kochenovskie_chteniya_2010/contents/kochenovskie_chteniya_2010_41334.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.7. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

ДОСВІД СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ ВИХОВАННЯ І МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДІТЕЙ: ВИМІРЮВАННЯ РИЗИКІВ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Мардер Л. Д.

Реферат. Мардер Л. Д., педагог-психолог муніципального бюджетного закладу «Центр діагностики та консультування» для дітей, які потребують психолого-педагогічної та медико-соціальної допомоги, узагальнює багаторічний досвід судово-психологічних експертиз і психологічних обстежень на запит органу опіки та піклування. Ідеться про спори щодо місця проживання дитини, порядку її спілкування з батьками, позбавлення чи обмеження батьківських прав, скасування опіки або усиновлення. Завдання психолога, за авторкою, полягає в наданні інформації про психологічні складники конфліктної ситуації, а кінцевим результатом дослідження мають стати відомості, що дають змогу оцінити ризики, які можуть розвинутися за різних обставин та умов життя дитини. Описано регламент роботи із семи етапів, від письмового запиту до передання висновку: окремі бесіди з кожним дорослим, діагностика дитини без присутності батьків, збирання відомостей у справі, аналіз матеріалів. Для дослідження дитини застосовано проєктивні малюнкові методики («Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї», «Людина під дощем»), «Незакінчені речення», тест Люшера, колірний тест відносин, методики «Метаморфози» і «Пошта», тест Кооса, для малих дітей пісочну терапію; для батьків — опитувальник батьківських настанов Шефера і Белла, аналіз сімейних взаємин за Ейдеміллером та опитувальник взаємодії батьків з дітьми Марковської. Ризик оцінюють не числовою шкалою, а прогностичним якісним аналізом того, як емоційний стан дитини, її прихильність, вплив батьків і залучення до конфлікту можуть змінитися за різних варіантів проживання. Систематизовано типові ситуації спорів про порядок спілкування, місце проживання, позбавлення прав і конфлікти батьків із дідусями та бабусями, а також приховані мотиви учасників (поділ майна, помста колишньому подружжю, самовиправдання), які знижують надійність прогнозу. Авторка розмежовує статус судового експерта, що діє за цивільним процесуальним законом і законом рф № 73-ФЗ, звітує лише перед судом і не консультує батьків, та психолога органу опіки, який може консультувати й супроводжувати сім'ю. Для українських експертів-психологів і юристів праця є готовим орієнтиром щодо добору методик і формулювання прогнозу у справах про визначення місця проживання дитини.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, місце проживання дитини, порядок спілкування з дитиною, орган опіки та піклування, оцінка ризиків, дитячо-батьківські стосунки, проєктивні методики, позбавлення батьківських прав, приховані мотиви сторін.

Experience of Forensic Psychological Examination on the Upbringing and Place of Residence of Children: Measuring Risks

Marder L. D.

Abstract. Marder L. D., an educational psychologist at a municipal centre for diagnostics and counselling of children in need of psychological, educational, medical and social support, summarises

many years of forensic psychological examinations and psychological assessments requested by guardianship authorities. The cases concern a child's place of residence, contact arrangements with parents, deprivation or restriction of parental rights, and cancellation of guardianship or adoption. The psychologist's task is to provide information on the psychological components of the conflict, and the end result should allow the risks that may arise for the child under different living arrangements to be assessed. The author describes a seven-stage procedure from the written request to the delivery of the conclusion, including separate interviews with each adult, assessment of the child without parents present, collection of case information and analysis. The child is assessed with projective drawing tests, sentence completion, the Lüscher test, the colour relationship test, the Kohs test and, for young children, sand play; parents complete the Schaefer and Bell parental attitude questionnaire, Eidemiller's family relations analysis and Markovskaya's parent-child interaction questionnaire. Risk is assessed not by a numerical scale but by qualitative prognostic analysis of how the child's emotional state, attachment and exposure to conflict may develop. Typical dispute situations and hidden motives of the parties, such as property division, revenge or self-justification, are systematised as factors reducing the reliability of prognosis. The author distinguishes the court-appointed expert, who reports only to the court and may not counsel parents, from the guardianship psychologist, who may also support the family. The paper offers practical guidance for experts in child residence disputes.

Keywords: forensic psychological examination, child residence disputes, contact arrangements, guardianship authority, risk assessment, parent-child relationships, projective techniques, deprivation of parental rights.

Першоджерело: *Мардер Л. Д. Опыт судебно-психологической экспертизы по вопросам о воспитании и месте жительства детей: измерение рисков. Психология и право. 2013. № 1.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 30.11.2013.*

References

1. Marder L. D. Dosvid sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy z pytan vykhovannia i mistsia prozhyvannia ditei: vymiriuvannia ryzykiv [Experience of Forensic Psychological Examination on the Upbringing and Place of Residence of Children: Measuring Risks] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/372-opyt-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy-po-voprosam-o-vospitanii-i-meste-zhitelstva-detej-izmerenie-riskov (onovlena versiia vid 30.11.2013). [in Ukrainian].

2. Marder L. D. Opyt sudebno-psikhologicheskoy ekspertizy po voprosam o vospitanii i meste zhitelstva detey: izmerenie riskov. Psikhologiya i pravo. 2013. № 1. URL: https://psyjournals.ru/journals/psylaw/archive/2013_n1/psylaw_2013_n1_58330.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у березні–квітні 2016 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	екологічна експертиза	68
3	судово-медична експертиза	37
4	судово медична експертиза	36
5	психологічна експертиза	26
6	трасологічна експертиза	20
7	судово-бухгалтерська експертиза	18
8	судово бухгалтерська експертиза	17
9	громадська екологічна експертиза	16
10	почеркознавча експертиза	15

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «громадська екологічна експертиза» (різкий сплеск), «дактилоскопічна експертиза» (різкий сплеск), «судово психологічна експертиза» (різкий сплеск).

У ЖУРНАЛІ

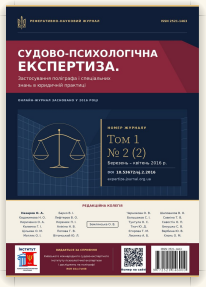
Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Назаров О. А.* Судово-психологічна експертиза і перевірка на поліграфі (детекторі брехні) в Україні: правовий аспект	16 285
2	*Мардер Л. Д.* Досвід судово-психологічної експертизи з питань виховання і місця проживання дітей: вимірювання ризиків	3 177
3	*Пчельников Ю. М., Дьячкова І. С.* Судово-психологічна експертиза під час аналізу відеозапису слідчих заходів	3 145
4	*Панько Н. А., Моїсєєв О. М.* Допит судового експерта-психолога в суді як засіб оцінки висновку судово-психологічної експертизи	2 778
5	*Соболєв Ф. М.* Судово-психологічна експертиза вікових особливостей психіки неповнолітніх	2 559

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.



Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2016. Т. 1, № 2 (2). 44 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2016. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/709-2016-2-16.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Spe-

cial Knowledge in Legal Practice]. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2016. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Miniust utochnyv niuansy atestatsii sudovykh ekspertiv. YURLIHA (LIHA:ZAKON). URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/143562_mnyust-utochniv-nyuansi-atestats-sudovikh-ekspertv (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.03.2016–30.04.2016 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.03.2016–30.04.2016]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2016-03-01%202016-04-30&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2016. Том 1, № 2 (2)
березень–квітень 2016 року

Ретроспективний випуск: матеріали, оприлюднені на сайті до заснування журналу (травень 2016 р.).

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 44 с.

DOI 10.53672/ej.2.2016. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua